

VOORKOMEN VAN DE RODE EN ZWARTE WOUW IN MIDDEN- EN OOST-BRABANT

Henk Hendriks

Inleiding

Zoals ook elders in Nederland het geval is, wordt ook in Midden- en Oost-Brabant een toename van vooral Rode Wouw-waarnemingen vastgesteld. Ofschoon het zeker waar is, dat ook het aantal waarnemers de laatste jaren beduidend is toegenomen, hebben we hier toch zeer waarschijnlijk met een werkelijke toename te maken.

Voor de Zwarte Wouw ligt de zaak toch enigszins anders. Hoewel ook van deze soort het aantal waarnemingen toeneemt, blijft hij een vrij schaarse verschijning in Midden- en Oost-Brabant.

In het vervolg van dit artikel zal ik de mij bekende gegevens betreffende het voorkomen van de twee wouwensoorten op een rijtje zetten; de resultaten hiervan worden vergeleken met wat elders in Nederland is vastgesteld.

Hieraan voorafgaand behandel ik echter eerst de determinatie van de Rode en Zwarte Wouw, omdat gebleken is dat er nogal wat fouten worden gemaakt.

Materiaal en Methode

Het materiaal voor dit artikel is voor een gedeelte afkomstig uit de dagboeken van vogelaars in Midden- en Oost-Brabant en verder uit het archief van SOVON (project voor Winter- en Trekvogels) en het RIN te Leersum, archieven van Vogelwerkgroepen en tijdschriften zoals Limosa en Het Vogeljaar.

De gegevens zijn dus niet verzameld met behulp van regelmatig uitgevoerde tellingen vanaf één of meer vaste punten. Dit betekent dat deze gegevens met de nodige voorzichtigheid gehanteerd moeten worden, onder meer in verband met de representativiteit en dubbeltellingen.

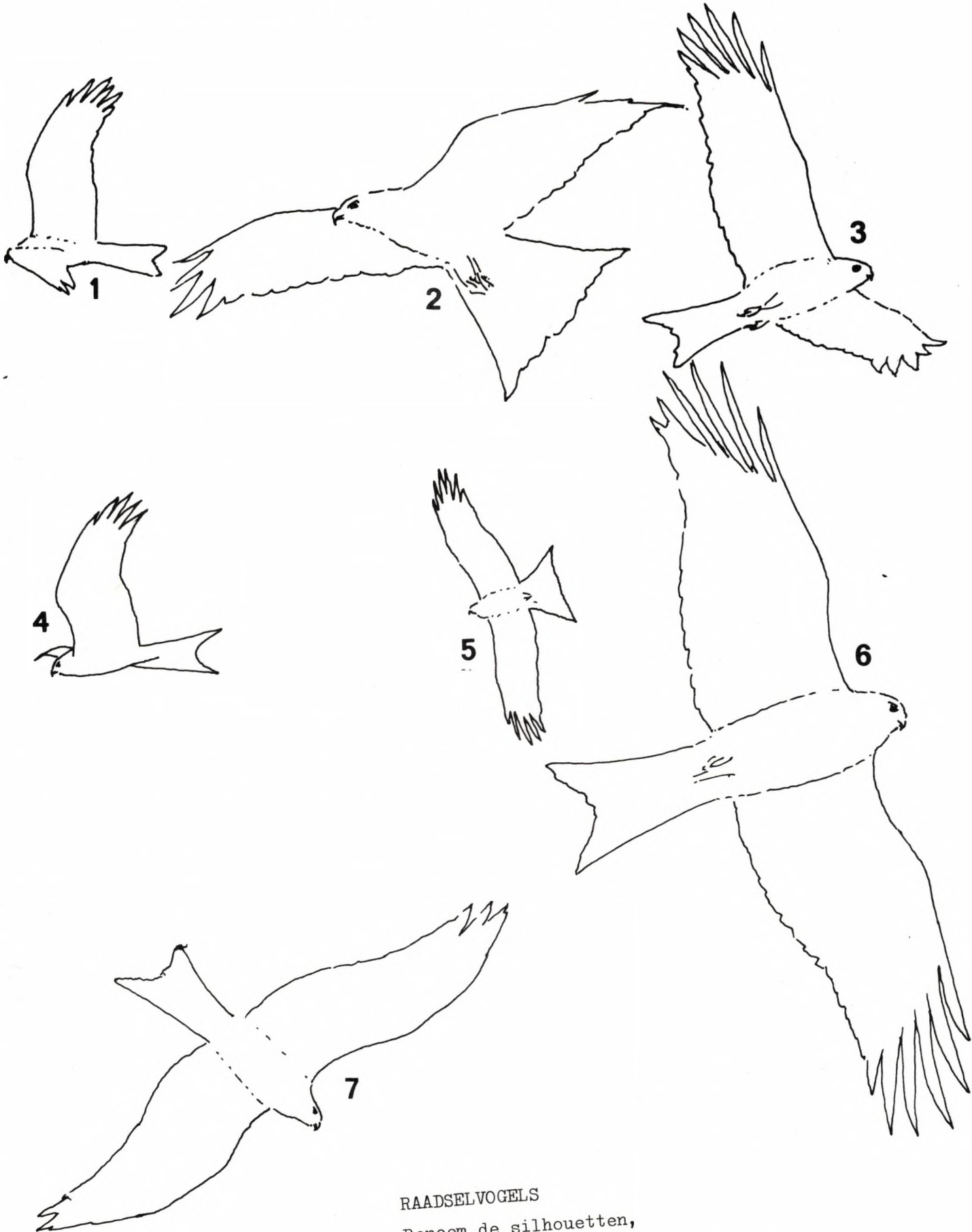
De Rode Wouw is wat dat betreft toch al een moeilijke soort, omdat het een typische zwerver is (in tegenstelling tot de Zwarte Wouw); vaak blijft hij ergens een paar dagen hangen en soms overzomert de soort zelfs (overwinteren is ook vastgesteld). Dit werkt dubbeltellingen in de hand.

Dankwoord

Van de volgende personen werden (direct of indirect via archieven) waarnemingen ontvangen, waarvoor zeer hartelijk dank: M. Bakermans, R. Bouwman, R. Bouwman, S. Benders, R. Bossong, H. Cornelissen, J. Doevendans, A. van Dijk, P. van Dommelen, F. van Erve, K. Goudsmits, T. Heijnen, J. Hendriks, H. Hendriks, F. Hustings, F.M. van Hooijdonk, K. Janssen, W. de Kroon, H. Lürding, S. Lemmens, H. van de Laarschot, J. v.d. Leur, P. v.d. Leur, H. Manders, M. Manders, D. Maatman, F. Neijts, D. Nijman, G. v.d. Oetelaar, T. Ondersteijn, R. van Oosterhoudt, L. Peeters, A. van Poppel, F. Post, J. van Schijndel, H. Prinzen, C. Tönissen, M. Wasscher, J. Wouters, J. van Kessel, J. v.d. Winden en P. Voorn.

SILHOUETTES VAN WOUWEN

[NAAR PORTER c.s. 1974]

RAADSELVOGELS

Benoem de silhouetten,
kijk dan pas op de
volgende bladzijde!

Bank n

DETERMINATIE (Henk Hendriks & Frank Neijts)

De tekeningen op de vorige bladzijde zijn gemaakt naar zwart-wit foto's in de 2e druk van de "Flight Identification of European Raptors". Voorzover niet bij de onderschriften van de foto's vermeld is getracht de leeftijd te bepalen aan de hand van de kenmerken genoemd in dit boek en Cramp & Simmons (1980).

Hoewel op grond van alleen kleurkenmerken de determinatie niet erg moeilijk is, kan de beoordeling van alleen het silhouet wel degelijk problemen geven, méér dan de gangbare veldgidsen suggereren. Degenen die getracht hebben de tekeningen eerst te benoemen alvorens deze pagina op te slaan zullen dat mogelijk nu kunnen beamen:

1. ZWARTE WOUW, vermoedelijk een onvolwassen exemplaar gezien de contrastrijke bovenzijde (op de foto). De staart is echter tamelijk diep gevorkt. Vergelijk met 4.
2. ZWARTE WOUW, adult exemplaar. Vergelijk de staartvorm met 5, het verschil is nauwelijks waarneembaar!
3. ZWARTE WOUW, adult exemplaar. Vergelijk met 6!
4. RODE WOUW, leeftijd onbekend. Vergeleken met 1 is de staart duidelijk dieper gevorkt. Hoewel de RODE iets langere en relatief wat smallere vleugels heeft dan de ZWARTE is dat bij deze 2 tekeningen (1 & 4) niet goed te zien.
5. RODE WOUW, onvolwassen. Let er op dat het verschil in staartvorm met 2 nauwelijks te zien is! Een beter verschil is hier de langere, vooral slankere vleugel.
6. RODE WOUW, onvolwassen. Het verschil in staartvorm tussen 3 en deze is zeer gering, terwijl nu de vleugels van de ZWARTE wat langer en slanker lijken! Let echter op de staartlengte: die van de RODE is duidelijk langer dan die van de ZWARTE.
7. RODE WOUW, onvolwassen. Vergelijk weer met 3 (en ook 6). Vermoedelijk worden hier de meeste fouten gemaakt. Een dergelijke vogel in glijvlucht waarvan men de kleuren niet kan zien is uiterst lastig te determineren! De staartvorm is hier niet doorslaggevend, de wijze van vliegen is niet relevant en de vleugelvorm lastig te beoordelen.

Men kan tegenwerpen dat dit beschrijvingen zijn van "momentopnamen" en in het veld dus nauwelijks bruikbaar zijn. Vergeet dan niet dat men in o.a. bosrijke streken ook maar korte tijd een overvliegende (roof-) vogel ziet en de tijd die een waarnemer dan nog nodig heeft om een kenmerk te vinden waarmee hij de vogel kan determineren.

Als dat kenmerk de meer of minder diep gevorkte staart is (wat door de meeste veldgidsen mede "aangeprezen" wordt) dan loopt de waarnemer een grote kans dat hij FOUT determineert! Het meest voor de hand ligt dan dat hij van een onvolwassen RODE WOUW 'n ZWARTE WOUW maakt.

Men doet er beter aan om te letten op de verhouding staart-/vleugellengte (indien men dus niet kleuren en vliegwijze kan beoordelen), alsmede de gehele vorm van de vogel.

Er is een geringe overlap in vleugellengte tussen volwassen exemplaren van beide soorten, maar een aanzienlijke tussen onvolwassen RODE en adulte ZWARTE WOUWEN. De vleugels van de RODE zijn echter relatief smaller. Het verschil in staartlengte is veel groter en zelfs de kleinste RODE mannetjes hebben nog een langere staart als de grootste ZWARTE wijfjes. T.o.v. de vleugellengte en -breedte is de RODE dus duidelijk veel langstaartiger dan de ZWARTE, wiens vleugels maar net iets korter zijn en relatief zelfs wat breder.

Aktieve vlucht

Beide vrouwen, maar vooral de RODE, zijn gracieuze, sierlijke en "gemakkelijke" vliegers, waarvan de vrij langzame maar bijzonder soepel vleugelslag haast onmiddellijk opvalt. Opmerkelijk is het veelvuldig DRAAIEN met de staart. In het algemeen lijkt de ZWARTE met zijn iets kortere staart en bredere vleugels wat KOMPAKTER en iets minder sierlijk. De vliegwijze en de gevorkte staart sluiten verwarring met andere roofvogels uit.

Glijvlucht

De lange, iets geknikte vleugels worden naar voren gehouden en de punten zijn enigszins naar omlaag gebogen. De staart is gesloten. Het onderscheid tussen beide vrouwen is nu veel moeilijker (zie vorige pagina). Een onvolwassen ZWARTE kan nu een nauwelijks gevorkte of zelfs bijna rechte staart tonen en lijkt dan veel op een BRUINE KIEKEN-DIEF. Deze houdt echter de vleugels omhoog. Op grote afstand als men de staartvorm niet kan zien, kan vooral een RODE WOUW in glijvlucht lijken op een grote MEEUW of zelfs een VISAREND, die ook zijn vleugelpunten naar beneden houdt. Deze houdt zijn vleugels echter in een duidelijker holle positie.

Zweefvlucht

De vleugels lijken nu rechter, minder geknikt en de staart is volledig gespreid. Ook nu is het verschil tussen beide vrouwen moeilijker: alleen volwassen RODE WOUWEN tonen een soort vork, de buitenste staartpennen zijn duidelijk langer dan de rest. Bij onvolwassen RODE is dit veel minder duidelijk en de staartvorm lijkt dan bijzonder veel op die van een volwassen ZWARTE WOUW.

Onvolwassen ZWARTE WOUWEN kunnen nu een rechte of zelfs iets afgeronde staart tonen en lijken bijzonder veel op BRUINE KIEKENDIEVEN (die zeer zeker ook hoog kunnen schroeven!!). Men dient dan te wachten tot men een andere vliegactie of de kleuren kan zien alvorens zo'n vogel te determineren.

Kleur

Zowel volwassen als onvolwassen RODE WOUWEN zijn onder gunstige (licht-) omstandigheden feitelijk onmiskenbaar: de bijna witte kop, het rossig bruine lichaam, de opvallende witte vlekken op de ondervleugels en zeker de haast doorschijnend rossige staart zijn alle goede kenmerken.

Een volwassen ZWARTE WOUW is veel donkerder: bijna uniform bruin, met een wat lichtere (grijsachtige) kop en vage lichte vlekken op de ondervleugel. Over de bovenvleugel loopt een lichte, bruingele band.

Wijfje/onvolwassen BRUINE KIEKENDIEF is of geheel donkerbruin, of heeft een crème-gele kruin en dito schouders.

Onvolwassen ZWARTE WOUWEN zijn meestal kontrastrijker als volwassen exemplaren en lijken oppervlakkig op RODE WOUWEN. De buik is veel lichter en de ondervleugels markanter getekend (de witte vlek is opvallender) dan bij de adulte vogels. Ze missen echter de rossige tint van de RODE, met name op de staart.

Voor meer details over kleurkenmerken van onvolwassen en adulte vogels zie Cramp & Simmons (1980).

Resultaten

1. Rode Wouw

1.1. Broedgebieden

Het broedgebied van de Rode Wouw in Europa is beperkt. De soort broedt van Groot-Brittannië, Frankrijk en Spanje tot Zuid-Zweden en de Baltische landen in het noorden. Verder eilanden in de Middellandse Zee, Italië, de Balkan, West-Rusland (Cramp et al. 1980) en recentelijk ook in ons land (Teixeira 1979).

In heuvelland met afwisselend cultuurgebieden en bossen, doorsneden met rivieren en/of meren, vindt de Rode Wouw zijn optimale broedgelegenheid (Teixeira 1979).

Volgens Bijleveld (1974) moet de Rode Wouw tot ongeveer 1850 in Europa (niet in Nederland!) een talrijke broedvogel geweest zijn en is sindsdien door de verbeterde hygiëne en intensieve vervolgingen door de mens sterk achteruitgegaan.

Gezien het feit, dat er min of meer geschikte gebieden voor deze soort in het oosten en zuiden van ons land aanwezig zijn en dat het aantal waarnemingen en gevallen van overzomerende vogels steeds toenemen, lag het in de lijn der verwachting dat de Rode Wouw in ons land tot broeden zou komen, temeer omdat de soort vlak over de grens in West-Duitsland broedt (Teixeira 1979). In 1976 en 1977 broedde hij dan ook in Noord-Brabant (Teixeira 1979) en in Twente (Conings 1978). Het is echter lang niet zeker, dat de Rode Wouw zich definitief in Nederland gevestigd heeft. Daar is de soort te verstoringsgevoelig voor en ontbreekt hem in voldoende mate het juiste biotoop.

1.2. Doortrek in het voorjaar

Inleiding

De vogels, die bij ons in het voor- en najaar gezien worden, zouden logischerwijze afkomstig moeten zijn van de broedpopulaties in Zweden, Denemarken en Midden-Europa (vnl. Duitsland); niet uit Groot-Brittannië (Wales), want daar is de soort standvogel.

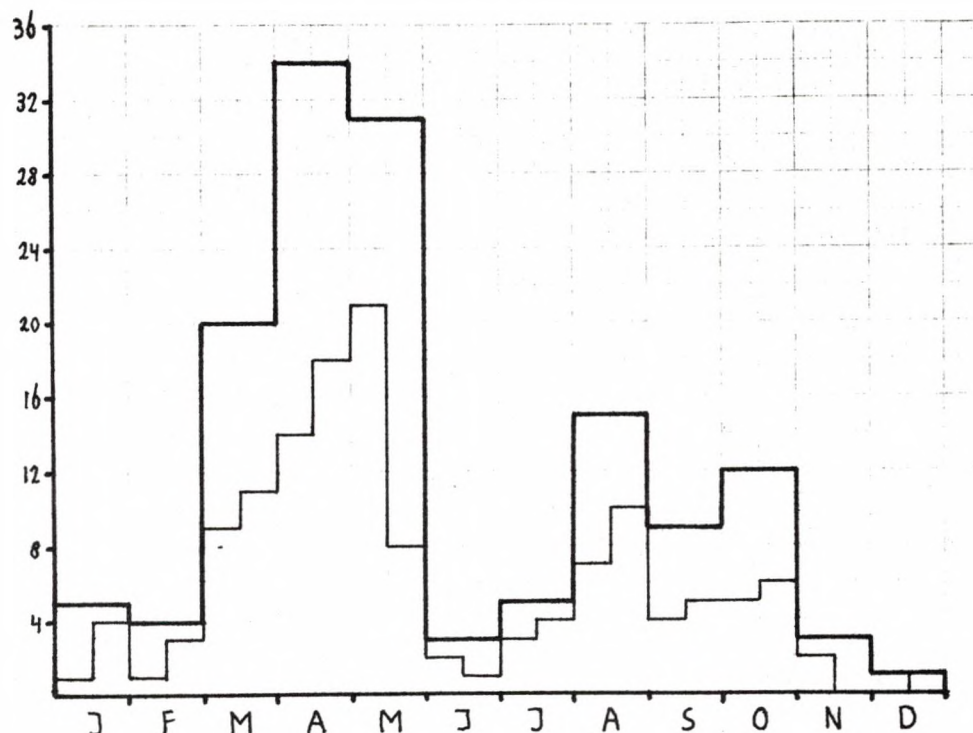
De belangrijkste overwinteringsgebieden van deze populaties liggen in de landen rond de Middellandse Zee (Cramp et al. 1977).

Dit is in vergelijking met de Zwarte Wouw een vrij korte verplaatsing, welke ook lang niet zo massaal plaatsvindt als bij deze soort. De volwassen, broedrijpe vogels trekken voornamelijk in maart door, in april en mei gevolgd door de onvolwassen, niet-geslachtsrijpe dieren. Late waarnemingen duiden dus juist niet op potentiële broedvogels.

Midden- en Oost-Brabant

In figuur 1 kunnen we aflezen, dat de doortrek al in de eerste helft van maart begint en dan geleidelijk oploopt om in de eerste helft van mei een piek te bereiken. Na half mei daalt het aantal snel. Er is geen sprake van twee gescheiden doortrekpieken die zou kunnen wijzen op gescheiden doortrek van volwassen en onvolwassen vogels; helaas hebben te weinig waarnemers de vogels op leeftijd bekeken. Dit betekent echter niet dat er geen gescheiden doortrek aanwezig is: een ééntoppig verloop kan veroorzaakt zijn door het samenvoegen van veel jaren of door een geleidelijk overvloeien van de hoofd-doortrekperiode van de volwassen en onvolwassen vogels. In sommige jaren zijn er

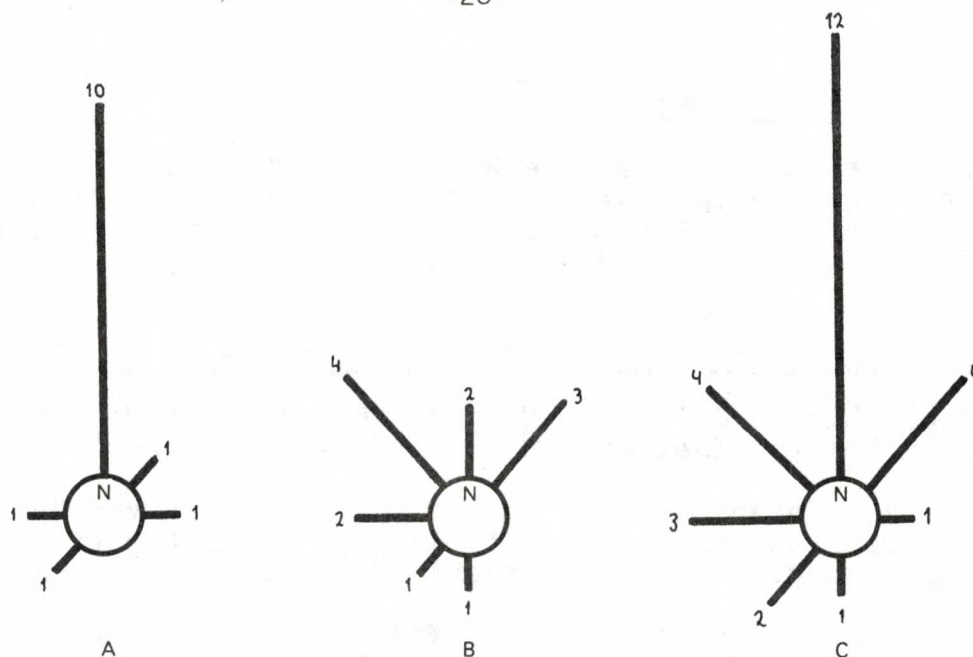
wel duidelijk twee pieken te onderscheiden, maar de aantallen zijn te klein om dit nader uit te werken.

Figuur 1. Verdeling van het aantal waargenomen Rode Wouwen in Midden- en Oost-Brabant in 1966-1981 per maand ($n=142$) en per halve maand ($n=140$). Waarnemingen van pleisterende vogels in één gebied binnen eenzelfde maand resp. halve maand (én in hetzelfde jaar) werden éénmaal geteld.

Uit de vliegrichtingen van overtrekkende Rode Wouwen (figuur 2) blijkt, dat de vogels in februari-maart in de 'juiste' richting trekken, d.w.z. in de richting van hun broedgebieden. In april-mei is dat niet het geval. Dit kan een aanwijzing zijn, dat de volwassen vogels duidelijk trekgedrag vertonen en de onvolwassen exemplaren meer rondzwerven.^{*} Het zijn ook waarschijnlijk de onvolwassen vogels die af en toe overzomeren, zoals in 1972 en 1973 op de Groote Heide (Leende/Maarheeze), waar twee Rode Wouwen enkele maanden verbleven, mogelijk aangelokt door het hoge aanbod van myxomatose-konijnen.

^{*}Het gros van de midden-Europese en Scandinavische populaties beginnen gedurende de maand april met broeden. Rode Wouwen beginnen op zijn vroegst in hun derde jaar met broeden.

Figuur 2. Vliegrichting van overtrekkende Rode Wouwen in (a) februari-maart (n=14), (b) april-mei (n=13) en (c) februari-mei (n=27). Alle jaren gecombineerd.

1.3. Doortrek in het najaar

Inleiding

De Zweeds-Deense populatie trekt weg in de tweede helft van augustus en wel in zuidwestelijke richting; zo'n twintig procent overwintert, waaronder voornamelijk onvolwassen vogels (Rosén 1966).

De Midden-Europese populatie trekt ook weg in de tweede helft van augustus en eveneens in zuidwestelijke richting. De wegtrek kan doorgaan tot de tweede helft van oktober. Overwinteren komt steeds meer voor en vertroebelt het doortrekbeeld. Toch trekken, in tegenstelling tot Scandinavië, de onvolwassen vogels uit Midden-Europa juist weg (Glutz von Blotzheim et al. 1971).

Ondanks het feit, dat de Rode Wouw in het najaar vanuit de broedgebieden voornamelijk in zuidwestelijke richting trekt naar de overwinteringsgebieden rond de Middellandse Zee en men mag aannemen, dat tenminste een gedeelte van deze vogels ons land aandoet, wordt de soort in het najaar beduidend minder gezien dan in het voorjaar. En dat, terwijl het in het najaar behalve om adulte vogels ook om een behoorlijk aantal onvolwassen vogels (eerste kalenderjaar) gaat.

Midden- en Oost-Brabant

De najaarstrek is in Midden- en Oost-Brabant weinig uitgesproken. We zien twee, geringe, pieken in augustus en oktober. Waarom er in het najaar ten opzichte van het voorjaar zo weinig Rode Wouwen worden gezien is niet duidelijk. Mogelijk trekken de vogels in het najaar sneller of op grotere hoogte door of ligt de trekroute meer oostelijker.

1.4. Sociaal gedrag

Het grootste deel van de Rode Wouwen (ca 85 %) werd solitair waargenomen. Alle overige vogels werden in groepjes van twee gezien, waarvan 3 in maart, 1 in april, 2 in mei en 2 in augustus (exclusief de vogels van de Groote Heide, die overzomerden).

1.5. Vergelijking tussen voorjaar en najaar

Het is opvallend, dat er in Midden- en Oost-Brabant veel meer Rode Wouwen in het voorjaar als in het najaar worden gezien (ruim twee keer zoveel).

In tabel 1 zijn enkele gegevens uit andere delen van Nederland weergegeven, waarbij een onderscheid is gemaakt in 2 periodes van een half jaar, respectievelijk januari t/m juni en juli t/m december.

Tabel 1. Waargenomen aantal Rode Wouwen in enkele Nederlandse gebieden per half jaar. Alleen in de Sysselt zijn de gegevens door middel van systematische trektellingen verkregen en is het aantal weergegeven als een gemiddelde per uur.

Gebied	Tijdvak	J-J*	J-D*	Bron
Texel	1966-81	17	3	Dijkzen & Dijkzen 1977
Friesland	t/m 1975	18	8	V.d. Ploeg et all. 1976
Midden-Nederland	1950-70	12	12	Alleijn et all. 1971
Grote Rivieren	t/m 1976	47	29	V.d. Bergh et all. 1979
Sysselt, ZW-Veluwe	voorj: 1976 naj: 1974-76	0,04	0,01	Bijlsma 1976 & 1977
Twente	t/m 1977	54	13	Van Kuijk 1978

Hieruit blijkt, dat het verschil in Midden- en Oost-Brabant globaal overeenkomt met de meeste andere Nederlandse gebieden, ook met de systematische tellingen van Bijlsma op de Zuidwest-Veluwe.

Een mogelijke reden van dit verschil werd al eerder aangegeven: de route in het najaar kan een stuk oostelijker liggen dan in het voorjaar. Verder is het mogelijk dat het beeld vertroebelt wordt doordat veel exemplaren in het voorjaar langer pleisteren en zodoende voor dubbeltellingen zorgen, hetgeen echter naar mijn mening niet zo'n groot verschil tussen voor- en najaar kan veroorzaken. Een derde mogelijkheid is, dat de najaarstrek zich op grotere hoogte afspeelt.

*J-J = Januari t/m juni; J-D = Juli t/m december.

2. Zwarte Wouw

2.1. Broedgebieden

De Zwarte Wouw is een cosmopolitische soort. Het broedgebied omvat geheel Europa (behalve IJsland, Groot-Brittannië en het aangrenzende continent, Scandinavië, Zuid-Griekenland, arctisch en noordoost Azië en Indonesië) en voorts vrijwel geheel Afrika, Arabië en van Celebes en Nieuw-Guinea tot Noord-Australië.

De Zwarte Wouw heeft in zijn broedgebied een voorkeur voor biotopen waarin veel water (moerassen, rivieren, meren) voorkomt. Hij trekt zich, in tegenstelling tot de Rode Wouw, veel minder aan van menselijke aanwezigheid (verstoring) in zijn broedgebied en komt in het Midden-Oosten ook in steden, zoals Caïro (vroeger ook Istanboel) tot broeden.

De Zwarte Wouw kan in losse kolonies (tot ca 30 paren) broeden.

De indruk bestaat, dat de soort zich naar het noorden en westen ietwat uitbreidt en bovendien door verminderde waterverontreiniging en verminderd insecticidegebruik in Midden-Europa toeneemt.

De broedgebieden waar de vogels, die door ons land trekken, liggen in Zweden (onregelmatige broedvogel), West-Duitsland, Oost-Duitsland en mogelijk Polen.

De dichtsbijzijnde broedplaatsen liggen zo'n 100-150 km van de Nederlandse grens. Het is niet erg waarschijnlijk, dat de soort in ons land tot broeden zal komen, al is een incidenteel broedgeval niet geheel uitgesloten. Opmerkelijk is in dit verband de vestigingspoging van een paartje Zwarte Wouwen te Ossendrecht in West-Brabant (Bakker & Van Loon 1976).

2.2. Doortrek in het voorjaar

Inleiding

Zoals gezegd gaan de vogels, die bij ons doortrekken in Nederland in voor- en najaar, van hun overwinteringsgebieden (vooral equatoriaal Afrika) naar hun broedgebieden in Scandinavië, West- en Oost-Duitsland en Polen en visa versa (Glutz von Blotzheim et al. 1971).

Dit is in vergelijking met de Rode Wouw een lange verplaatsing.

De Zwarte Wouw heeft de neiging om op de trek bergmassieven en grote wateroppervlakten te vermijden. Migratie van en naar Europa vindt voornamelijk via nauwe zeestraten (bijv. Gibraltar) plaats en soms zeer massaal, zoals 39.000 exemplaren in augustus 1974 met een maximum van 3400 op 15 augustus te Gibraltar. Hier zijn in het voorjaar twee pieken aan te geven. De eerste piek is in maart en betreft voornamelijk adulte vogels, terwijl de onvolwassen exemplaren grotendeels gedurende een tweede piek in april doortrekken.

In hun broedgebieden in Midden-Europa arriveren de eerste vogels gedurende de maand maart. De hoofdmacht verschijnt echter in de eerste helft van april; dit kan doorgaan tot begin of half mei.

In ons land trekken de adulte vogels voornamelijk in maart en begin april door en de onvolwassen vogels wat later.

Midden- en Oost-Brabant

In figuur 3 zien we dat de doortrek in maart een aanvang neemt, dan een eerste piek in de eerste helft van april bereikt en een tweede, hogere piek in de eerste helft van mei.

De stelling, dat de vogels die het eerst doortrekken volwassen Zwarte Wouwen zijn en latere doortrekkers onvolwassen, kan niet door onze waarnemingen worden gesteund. Vrijwel niet één waarnemer heeft namelijk de leeftijd kunnen bepalen. Daar komt bij, dat tweede en derde jaars vogels (die niet geslachtsrijp zijn) qua verenkleed nauwelijks van volwassen vogels te onderscheiden zijn (Van IJzen-doorn 1979).

2.3. Doortrek in het najaar

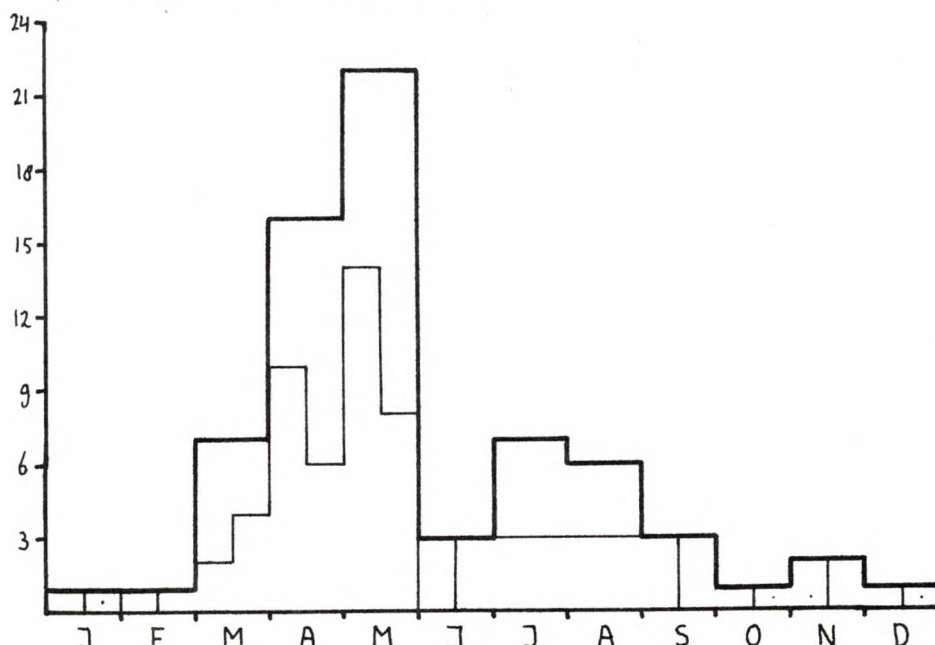
Inleiding

De Zweedse populatie trekt weg via Denemarken (zuidwestelijke richting) in de tweede helft van augustus. De terugtrek vanuit Polen en Oost-Duitsland vindt voornamelijk plaats in de loop van augustus en gaat door tot september. Het uitzwermen van onvolwassen exemplaren begint echter al eind juni/begin juli in Midden-Europa! (Cramp et al. 1979). De trekrichting is zuid en zuidwest. Ringgegevens tonen aan dat er ook verplaatsingen in zuidoostelijke richting zijn.

De kans, dat deze vogels ons land aandoen is vrij gering. De meerderheid van de West-Duitse populatie trekt weg vóór 14 augustus. De wegtrekperiode valt daarmee vroeger dan die van noordelijke populaties. De trekrichting is vooral zuidwest en in mindere mate zuid. Deze vogels zouden het oosten en zuiden van ons land kunnen passeren.

Midden- en Oost-Brabant

In figuur 3 valt af te lezen, dat er van duidelijke piekvorming in het najaar geen sprake is. We herkennen hooguit een geringe opleving in de maanden juli en augustus.

Figuur 3. Verdeling van het aantal waargenomen Zwarte Wouwen in Midden- en Oost-Brabant in 1966-81 per maand ($n = 70$) en per halve maand ($n = 68$).

2.4. Sociaal gedrag

In totaal werd 84 % van alle waargenomen Zwarte Wouwen solitair waargenomen. Groepjes van twee werden vier keer, van drie twee keer gemeld.

2.5. Vergelijking tussen voorjaar en najaar

Evenals bij de Rode Wouw is het opvallend, dat er in het voorjaar meer Zwarte Wouwen worden gezien als in het najaar ($2\frac{1}{2}$ keer zoveel). Dit komt sterk overeen met gebieden elders in Nederland (tabel 2).

Tabel 2. Waargenomen aantal Zwarte Wouwen in enkele Nederlandse gebieden per half jaar. Zie tabel 1 voor tijdvak, bron en toelichting.

Gebied	Jan-Jun	Jul-Dec
Texel	13	5
Friesland	12	5
Midden-Nederland	10	1
Grote Rivieren	27	12
Sysselt, ZW-Veluwe	0,13	0,03

Voor mogelijke verklaringen hiervoor zie bij Rode Wouw.

3. Discussie en conclusies

Zowel de Rode als de Zwarte Wouw worden in het voorjaar meer waargenomen als in het najaar. Dit kan veroorzaakt worden door een snellere en/of hogere doortrek in het najaar of een oostelijker gelegen doortrekroute in het najaar.

Bij de Zwarte Wouw zien we in het voorjaar twee pieken, hetgeen overeen kan komen met een min of meer gescheiden doortrek van volwassen en onvolwassen vogels. Dit werd niet vastgesteld bij de Rode Wouw, maar dit betekent niet dat er geen gescheiden doortrek is. De najaarstrek is bij de Rode Wouw wat meer uitgesproken als bij de Zwarte Wouw.

Zowel in voor- als najaar wordt de Rode Wouw beduidend meer gezien dan de Zwarte Wouw. Dit wordt ondersteund door gegevens uit gebieden elders in Nederland (vergelijk tabellen 1 en 2). Alleen Bijlsma (1976, 1977) stelde op de Zuidwest-Veluwe bij systematische trekellingen precies het omgekeerde vast. Twee verklaringen van dit verschil zijn mogelijk: (1) de gegevens van Bijlsma zijn niet representatief voor de Nederlandse situatie, of (2) Zwarte Wouwen trekken directer en op grotere hoogte door, waardoor ze bij systematische tellingen (waarbij voortdurend in de lucht getuurd wordt) meer worden gezien.

Dit laatste wordt enigszins ondersteund door gegevens uit Midden- en Oost-Brabant. Rode Wouwen worden namelijk veel pleisterend of laag vliegend gezien, terwijl Zwarte Wouwen grotendeels overtrekkend werden waargenomen. De enkele (drie) waarnemingen van pleisterende Zwarte Wouwen komen uit het najaar en hadden tweemaal betrekking op onvolwassen exemplaren.

Literatuur

- Alleijn, W.F. et all. 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Van Gorcum, Assen.
- Bakker, T. & H. van Loon 1976. Vestigingspoging Zwarte Wouw? Vogeljaar 28: 6.
- Bergh, L.M.J. van den et all. 1979. Vogels van de Grote Rivieren. Spectrum, Utrecht-Antwerpen.
- Bijleveld, M.F.I.J. 1974. Birds of Prey in Europe. Buttler & Tanner, Frome, London.
- Bijlsma, R. 1976. Ongestuwde trek van roofvogels (Falconiformes) in het binnenland. Wageningen-Hoog.
- Bijlsma, R. 1977. De betekenis van de relatie prooi-predator bij de regulatie van dierlijke aantallen. Tjiftjaf 22(2): 33-78.
- Cramp, S. et all. 1980. Handbook of the Birds of Europe, The Middle East and North Africa. Vol. 2: Hawks to Bustards. Oxford Univ. Press, Oxford.
- Dijksen, A.J. & L.J. Dijksen 1977. Texel Vogeleiland. Thieme, Zutphen.
- Erve, F.J.H. van et all. 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum, Assen.
- Glutz von Blotzheim, U.N. et all. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4: Falconiformes. Akad. Verlagsges., Frankfurt am Main.
- Kuijk, B.M. van 1978. Rode Wouw. Ficedula 7: 21-22.
- Ploeg, D.T.E. van der et all. 1976. Vogels in Friesland. Deel 1. De Tille, Leeuwarden.
- Porter, R.F. et all. 1978. Flight Identification of European Raptors. Poyser, Berkhamsted.
- Teixeira, R.M. (red) 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- IJzendoorn, E.J. van 1979. Veel Zwarte Wouwen, Milvus migrans, in Nederland in voorjaar 1979. Dutch Birding 1: 42-45.

Adres: Groesstraat 5, 5662 ET Geldrop.